

TA'MINOT ZANJIRINI REJALASHTIRISH MAQSADI VA UNING
VAZIFALARI

Xoldorova Umidabonu Muxtorjon qizi

Namangan davlat universiteti

Iqtisodiyot fakulteti Menejment yo'nalishi 4-kurs talabasi.

Ilmiy rahbar: R.Axmedov

Turon FA akademigi

Qo'shimcha o'qituvchi: Asqaraliyev Saidali

Annotatsiya: Maqolada ta'minot zanjirini rejalashtirishning maqsadi, vazifalari va logistika tizimidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Ta'minot zanjirini samarali boshqarish orqali kompaniyalar resurslarni optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish va mijozlar talabini qondirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Maqolada shuningdek, zamonaviy logistika jarayonlarida rejalashtirish usullari, innovatsion texnologiyalar va ularning samaradorlikka ta'siri ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: Ta'minot zanjiri, rejalashtirish, logistika, resurslarni boshqarish, samaradorlik, inventarizatsiya, yetkazib berish, xarajatlarni optimallashtirish.

Аннотация: В статье анализируется цель и задачи планирования цепочки поставок, а также её значение в системе логистики. Эффективное управление цепочкой поставок позволяет компаниям оптимизировать ресурсы, снижать расходы и удовлетворять потребности клиентов. В статье также рассматриваются методы планирования в современных логистических процессах, инновационные технологии и их влияние на эффективность.

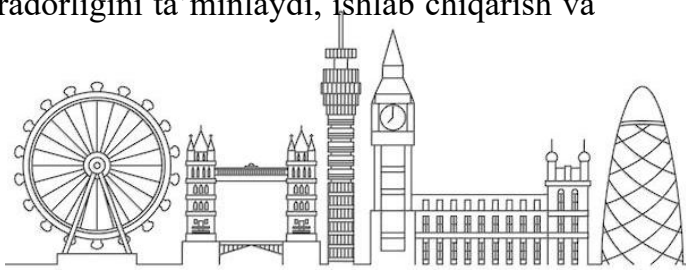
Ключевые слова: цепочка поставок, планирование, логистика, управление ресурсами, эффективность, инвентаризация, поставка, оптимизация затрат.

Annotation: The article analyzes the purpose and objectives of supply chain planning and its significance within the logistics system. Effective supply chain management enables companies to optimize resources, reduce costs, and meet customer demand. The article also examines planning methods in modern logistics processes, innovative technologies, and their impact on efficiency.

Keywords: supply chain, planning, logistics, resource management, efficiency, inventory, delivery, cost optimization.

Kirish

Hozirgi global iqtisodiyot sharoitida korxonalar va tashkilotlar raqobatbardoshligini oshirish uchun samarali ta'minot zanjirini yaratish va boshqarish zaruriy hisoblanadi. Ta'minot zanjiri - bu xomashyo ishlab chiqarishdan tortib, tayyor mahsulotni mijozga yetkazishgacha bo'lgan barcha jarayonlar majmuasi hisoblanadi. Ushbu jarayonlarni rejalashtirish kompaniyalar faoliyatining samaradorligini ta'minlaydi, ishlab chiqarish va

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

yetkazib berish xarajatlarini kamaytiradi hamda mijozlarning talab va ehtiyojlarini qondirish imkonini beradi.

Ta'minot zanjirini rejalashtirish zamonaviy logistikaning asosiy komponentlaridan biri bo'lib, u quyidagi jarayonlarni o'z ichiga oladi: xomashyo va materiallarni yetkazib berish, ishlab chiqarishni tashkil qilish, mahsulotni saqlash va yetkazib berish. Shu bilan birga, rejalashtirish jarayoni strategik va operatsion darajada amalga oshiriladi, bu esa kompaniyaga samarali qarorlar qabul qilish imkoniyatini beradi.

Tahlil va muhokama

Ta'minot zanjirini rejalashtirish zamonaviy logistikaning eng muhim va strategik jihatlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayon nafaqat kompaniyaning ichki resurslarini boshqarish, balki tashqi yetkazib beruvchilar, transport tizimi, omborxona va mijozlar bilan uzviy bog'liq bo'lgan barcha komponentlarni o'z ichiga oladi. Ta'minot zanjirini rejalashtirishning asosiy maqsadi kompaniya faoliyatini samarali tashkil etish, xarajatlarni kamaytirish va mijoz talabini to'liq qondirishdir. Shu sababli rejalashtirishning har bir bosqichi alohida ahamiyatga ega va unga puxta yondashish kompaniyaning raqobatbardoshligini oshiradi.

Resurslarni boshqarish va inventarizatsiya ta'minot zanjirining samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Ta'minot zanjirini rejalashtirish orqali kompaniya xomashyo, yarim tayyor va tayyor mahsulotlarning optimal miqdorini aniqlaydi. Bu jarayon ortiqcha yoki yetarli darajada resurs saqlashni nazorat qilish imkonini beradi. Masalan, xomashyoning ortiqcha zaxirasi ishlab chiqarish xarajatlarini oshirishi, mablag'ni band qilishi va mahsulotning eskirish xavfini yaratishi mumkin. Shu bilan birga, yetarli darajada zaxira mavjud bo'lmasa, mahsulotni yetkazib berish kechikadi va mijoz qoniqishi pasayadi. Shu sababli ta'minot zanjirini rejalashtirish resurslarning optimal balansini aniqlashga yo'naltiriladi [4].

Yetkazib berish jarayonlarini muvofiqlashtirish logistikaning eng muhim vazifalaridan biridir. Samarali rejalashtirish transport vaqtini qisqartiradi, yetkazib berish xarajatlarini optimallashtiradi va mijozlarga tezkor xizmat ko'rsatishni ta'minlaydi. Bu jarayonda transport yo'llari, yuk hajmi, yetkazib berish jadvali va vaqtni hisobga olish muhimdir. Masalan, avtomobil transportidan foydalanishda xarajatlar masofaga, yo'lovchi va yuk hajmiga bog'liq bo'ladi, shuning uchun optimal yo'nalish va yukni birlashtirish orqali xarajatlarni kamaytirish mumkin [5]. Shu bilan birga, yetkazib beruvchilar bilan shartnomaviy aloqalarni mustahkamlash va yetkazib berish zanjirini monitoring qilish jarayoni ham muhim hisoblanadi.

Xarajatlarni optimallashtirish esa ta'minot zanjirining umumiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Logistika xarajatlari odatda kompaniyaning umumiy xarajatlarning katta qismini tashkil qiladi. Shuning uchun xarajatlarni nazorat qilish va optimallashtirish strategiyasi ishlab chiqish lozim. Bu jarayonda transport, saqlash, ishlab chiqarish va ombor xarajatlari hisobga olinadi. Masalan, omborxonalarda inventarizatsiya

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

samaradorligini oshirish, optimal saqlash sharoitlarini yaratish va yetkazib berish jadvalini rejalashtirish orqali xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirish mumkin [6].

Ta'minot zanjirida xavf va risklarni boshqarish ham rejalashtirishning ajralmas qismidir. Kechikishlar, yetkazib beruvchi kompaniyalarning muammolari, tabiiy ofatlar yoki global iqtisodiy o'zgarishlar ta'minot jarayoniga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli rejalashtirishda zaxira variantlar, alternative yetkazib beruvchilar va inventarizatsiya strategiyalari ishlab chiqiladi. Risklarni prognoz qilish va minimallashtirish nafaqat xarajatlarni kamaytiradi, balki kompaniya obro'sini va mijoz ishonchini mustahkamlaydi [7].

Mijoz talablarini qondirish ta'minot zanjirini rejalashtirishning asosiy indikatorlaridan biridir. Kompaniya mijoz talabini oldindan prognoz qilishi, mahsulotni o'z vaqtida yetkazib berishi va sifatni kafolatlashi lozim. Shu bilan birga, mijoz ehtiyojlarini aniqlashda bozordagi tendensiyalar, raqobatchilar faoliyati va mijozlar xatti-harakatlari tahlil qilinadi. Bu jarayonning samaradorligi kompaniyaning raqobatbardoshligini oshirishga va mijozlar qoniqishini ta'minlashga xizmat qiladi [8].

Zamonaviy logistika tizimlarida ta'minot zanjirini rejalashtirish samaradorligini oshirishda axborot texnologiyalari va raqamli tizimlar muhim rol o'ynaydi. ERP (Enterprise Resource Planning) tizimlari kompaniya resurslarini birlashtiradi va real vaqt rejimida ma'lumotlarni tahlil qilish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt va mashinaviy o'rganish algoritmlari yordamida talabni prognoz qilish va optimal yetkazib berish rejasini tuzish mumkin. Masalan, Amazon va Walmart kompaniyalari sun'iy intellekt asosida talabni aniqlash va mahsulotni omborlar orasida avtomatik taqsimlash tizimlarini joriy qilgan, bu esa ularning xarajatlarini kamaytirish va yetkazib berish tezligini oshirishga xizmat qilgan [9].

Ta'minot zanjirini rejalashtirishda turli metodlardan foydalanish mumkin. Statistik prognozlash metodlari mavjud ma'lumotlar asosida talabni baholash va yetkazib berish rejasini tuzishga yordam beradi. O'yin nazariyasi asosidagi optimizatsiya metodlari kompaniya va yetkazib beruvchilar o'rtasidagi qarorlarni muvofiqlashtirishga xizmat qiladi. Simulyatsiya va ssenariy tahlili esa turli sharoitlarda ta'minot zanjirining samaradorligini baholash va xavf-xatarlarni oldindan aniqlash imkonini beradi [10].

Ta'minot zanjirini rejalashtirishning strategik ahamiyati ham katta. Global bozorda raqobatbardoshlikni oshirish uchun kompaniya tezkor yetkazib berish tizimini yaratishi, xarajatlarni kamaytirishi va mijozlarga yuqori sifatli xizmat ko'rsatishi zarur. Shu bilan birga, rejalashtirish barqaror rivojlanish, ekologik xavfsizlik va ijtimoiy mas'uliyat prinsiplari bilan uyg'un bo'lishi kerak. Masalan, qayta ishlanadigan materiallardan foydalanish, ekologik toza transport tizimlarini joriy etish va ishchi kuchining huquqlarini himoya qilish orqali kompaniya o'z ta'minot zanjirini yanada samarali va barqaror qilishi mumkin.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Shuningdek, ta'minot zanjirini rejalashtirish jarayonida raqamli transformatsiya va innovatsion texnologiyalarning roli ortib bormoqda. Big data tahlili orqali kompaniyalar bozordagi talabni real vaqt rejimida kuzatishi, tendensiyalarni aniqlashi va resurslarni optimal taqsimlashi mumkin. IoT (Internet of Things) texnologiyasi yordamida mahsulot harakati va holati doimiy nazorat qilinadi, bu esa yetkazib berish jarayonidagi kechikishlarni minimallashtiradi. Shu bilan birga, bulutli tizimlar va blockchain texnologiyasi ta'minot zanjiridagi barcha ishtirokchilar o'rtasida ma'lumotlar shaffofligini ta'minlaydi va noto'g'ri yoki kechikkan yetkazib berish holatlarini kamaytiradi.

Natijada, ta'minot zanjirini rejalashtirish faqat logistika jarayonini boshqarish emas, balki kompaniyaning strategik rivojlanishining ajralmas qismiga aylanadi. Optimal rejalashtirish orqali kompaniya xarajatlarni kamaytiradi, mijoz talabini qondiradi, risklarni boshqaradi va raqobatbardoshlikni oshiradi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar ta'minot zanjirini yanada samarali, barqaror va raqobatbardosh qilish imkonini beradi.

Xulosa

Ta'minot zanjirini rejalashtirish kompaniya faoliyatining samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va mijoz talabini qondirishda muhim vositadir. Rejalashtirish orqali resurslar optimal tarzda boshqariladi, yetkazib berish jarayonlari muvofiqlashtiriladi va risklar kamaytiriladi. Zamonaviy axborot texnologiyalari, sun'iy intellekt va raqamli tizimlar rejalashtirish jarayonini yanada samarali qiladi. Shu sababli, ta'minot zanjirini rejalashtirish nafaqat logistika jarayonining asosiy qismi, balki korxonaning strategik rivojlanishining ajralmas komponentidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Christopher M., Logistics & Supply Chain Management, 2016, p. 45-67.
2. Chopra S., Meindl P., Supply Chain Management: Strategy, Planning, and Operation, 2019, p. 78-102.
3. Ballou R.H., Business Logistics/Supply Chain Management, 2020, p. 112-135.
4. Simchi-Levi D., Kaminsky P., Simchi-Levi E., Designing & Managing the Supply Chain, 2018, p. 50-73.
5. Hugos M., Essentials of Supply Chain Management, 2016, p. 33-59.
6. Stadtler H., Supply Chain Management and Advanced Planning, 2015, p. 88-110.
7. Mentzer J.T., Supply Chain Management, 2017, p. 120-144.
8. Wisner J.D., Tan K.C., Leong G.K., Principles of Supply Chain Management, 2019, p. 65-90.
9. Ivanov D., Digital Supply Chain and AI in Logistics, 2020, p. 25-49.
10. Hugos M., Essentials of Supply Chain Management, 2016, p. 105-130.

